

Vergaderjaar 2013–2014

33 740

Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES in verband met het vervangen van de verplichte maatschappelijke stage door een facultatief programmaonderdeel, het invoeren van de vakbenaming Latijnse en Griekse taal en cultuur en het schrappen van het verplichte vak algemene natuurwetenschappen uit het gemeenschappelijk deel van de vwo-profielen

C

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 2 mei 2014

Graag wil ik de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap danken voor hun inbreng en voor de vragen die ze hebben gesteld en de opmerkingen die zijn gemaakt. Op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen ga ik hieronder in, waarbij de volgorde van het voorlopig verslag wordt aangehouden.

Deze memorie van antwoord wordt gegeven mede namens de Staatssecretaris van Economische Zaken.

1. Inleiding

De leden van de fractie van de PvdA hebben kennisgenomen van het voorstel. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van bovengenoemd wetsvoorstel. Zij hebben de navolgende vragen.

De leden van de PVV-fractie hebben van het wetsvoorstel kennisgenomen. Zij hebben nog een vraag.

De leden van de fractie van de SP hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Zij hebben nog wel enkele vragen.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel. Zij wensen nog enige vragen aan de regering te stellen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van het onderhavige wetsvoorstel en hebben daarover enkele vragen.

2. Afschaffen van de wettelijk verplichte maatschappelijke stage

Het bevreemdt de leden van de PvdA-fractie dat een wet die pas circa twee jaar geleden is ingevoerd nu reeds wordt afgeschaft. Ligt hier een evaluatie van de effecten van deze wet aan ten grondslag? Zo ja, wat waren de ervaringen van de evaluatie zo vragen de leden van voornoemde fractie. Zo nee, op welke gronden is dan besloten dat de wet niet effectief is, zo vragen deze leden. Bij de beantwoording van deze vragen wordt tevens ingegaan op soortgelijke vragen hierna van de leden van fractie van de ChristenUnie. Er ligt geen evaluatie ten grondslag aan het facultatief maken van de maatschappelijke stage. In het Regeerakkoord is afgesproken om de wettelijk verplichte maatschappelijke stage af te schaffen. Met dit wetsvoorstel wordt hier uitvoering aan gegeven; de wettelijke verplichting verdwijnt en de maatschappelijke stage wordt een facultatief programmaonderdeel. Door de wettelijk verplichte maatschappelijke stage te vervangen door een facultatief programmaonderdeel krijgen scholen meer ruimte voor eigen keuzes in het onderwijsprogramma. Vanaf volgend schooljaar kunnen scholen zelf bepalen of ze de maatschappelijke stage aanbieden. De regering blijft onverkort van mening dat de maatschappelijke stage een nuttig instrument kan zijn voor scholen om bijvoorbeeld mede invulling te geven aan hun burgerschapstaak, maar vindt ook dat dit instrument niet wettelijk voorgeschreven moet worden. Bij de maatschappelijke stage gaat het om de intrinsieke motivatie van scholen en leerlingen om er een succes van te maken. Scholen moeten eigen keuzes kunnen maken, passend bij hun identiteit, en zelf kunnen beslissen of zij de maatschappelijke stage willen aanbieden. Tevens bestaat er behoefte bij scholen aan meer ruimte om het onderwijs te moderniseren en om sneller aan te kunnen sluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen en de individuele behoeften van leerlingen. Dit kwam ook naar voren bij de zogenaamde VO2020-tour, die de VO-Raad hield ter voorbereiding van het maken van sectorale afspraken met OCW. In het advies van de Onderwijsraad «Een smalle kijk op onderwijskwaliteit» (november 2013) wordt voorts gesteld dat scholen onvoldoende ruimte hebben om eigen accenten te leggen in het onderwijs of om te vernieuwen. De raad stelt verder dat een overheid die voor prestatieverhoging te veel inzet op structuren, regels en formele instrumenten, de vrijheid van onderwijs kan aantasten. De regering deelt deze opvatting en vindt dat scholen vanuit hun eigen visie een voor hun leerlingen passend onderwijsaanbod moeten kunnen realiseren. Door het afschaffen van de wettelijk verplichte maatschappelijke stage ontstaat daarvoor meer ruimte. Om de scholen in staat te stellen zich goed te oriënteren op de vraag of en hoe zij de facultatieve mogelijkheid van de maatschappelijke stage in de toekomst willen gaan invullen, wordt het volgende schooljaar de bekostiging voortgezet. Juist doordat de afgelopen jaren op ruime schaal ervaring met de maatschappelijke stage is opgedaan, kunnen de scholen ook in dat opzicht voor zichzelf een afgewogen keuze maken. Het geheel overziende is de regering van mening met het vervangen van de verplichting door een facultatieve mogelijkheid een uitgebalanceerd voorstel te hebben gedaan.

In de Tweede Kamer, maar ook door bijvoorbeeld de Besturenraad, is gevraagd of met dit wetsvoorstel geen sprake is van inconsistent beleid. De regering heeft hierop geantwoord dat het consistente beleid van het kabinet er op gericht is om de beleidsvrijheid van de scholen te vergroten. Kan de regering aangeven wat de opvatting van de regering over deze beleidsvrijheid was toen de geldende wet werd ingevoerd, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

Het vorige kabinet wilde verzekeren dat iedere leerling een maatschappelijke stage deed en heeft daarom de wettelijk verplichte maatschappelijke

stage ingevoerd. Dit kabinet wil deze keuze aan de school laten. Daarom is gekozen voor het facultatief maken van de stage.

De regering schat in dat, indien dit wetsvoorstel wordt aanvaard, een kwart van de scholen de maatschappelijke stage zal blijven aanbieden, een kwart van de scholen hiermee zal stoppen en de helft op zoek zal gaan naar alternatieven om een vorm van maatschappelijke stage financieel dekkend vorm te geven. De leden van de fractie van de PvdA concluderen hieruit dat driekwart van de scholen de maatschappelijke stage graag wil behouden, mits zij daar financieel toe in staat worden gesteld. Onderschrijft de regering deze conclusie zo vragen deze leden? Bij de beantwoording van deze vraag wordt tevens ingegaan op een soortgelijke vraag hierna van de leden van de fractie van de SP.

Nu voorgesteld wordt dat de wettelijke verplichting wordt vervangen door een facultatief programmaonderdeel, betekent dit voor scholen dat zij moeten beslissen of ze de maatschappelijke stage blijven aanbieden of niet. Om de overgangssituatie comfortabel te maken, ontvangen scholen volgend schooljaar (wanneer de verplichting reeds is vervallen) nog bekostiging voor de maatschappelijke stage. Dit stelt de scholen in staat te anticiperen op de toekomstige situatie. Een kwart van de scholen geeft aan dat zij sowieso doorgaan met de maatschappelijke stage. En een kwart van de scholen wil er sowieso mee stoppen. De overige helft van de scholen geeft aan financiële dekking te gaan zoeken voor een vorm van maatschappelijke stage, dit kan bijvoorbeeld ook een stage van minder uren zijn. In de huidige situatie is het soms niet mogelijk om de dertig uur maatschappelijke stage op één stageplek te doen. In die gevallen moet nu een tweede stageplek worden gezocht (met alle organisatie van dien) om de dertig uur vol te maken. In de toekomstige situatie zou een leerling het bij één stage van minder uren kunnen laten. Het kan ook voordelig voor een school zijn om een maatschappelijke stage van juist meer uren te organiseren. Scholen ontvangen bekostiging om de wettelijk voorgeschreven hoeveelheid onderwijstijd aan te bieden. Het grootste deel van de kosten van de maatschappelijke stage voor een school zijn de personeelskosten van onderwijspersoneel dat tijd besteedt aan taken als bemiddeling tussen de leerling en de stagebieder, het opstellen van de stageovereenkomst en de begeleiding van de leerling. Als een leerling een maatschappelijke stage loopt van meer uren, tellen deze allemaal mee als onderwijstijd. Een leerling besteedt dan meer onderwijstijduren buiten de deur, en deze uren hoeven niet op een andere manier ingevuld te worden, bijvoorbeeld door klassikale lessen. Met dit wetsvoorstel krijgen scholen meer flexibiliteit, omdat ze niet langer gehouden zijn aan de norm van dertig uur. Dit geeft ruimte bij het organiseren van het onderwijsprogramma en mogelijkheden om een financieel voordeligere maatschappelijke stage te organiseren. Het voorgaande leidt de regering tot de conclusie dat een kwart van de scholen hier geen extra bekostiging voor nodig heeft, een kwart er mee stopt en de helft beziet hoe zij de maatschappelijke stage in de toekomst kunnen vormgeven met minder geld. Dit is een andere conclusie dan de leden van fractie van de PvdA trekken. Scholen krijgen de vrijheid om te kiezen of, en zo ja, met welke vorm van maatschappelijke stage zij verder gaan.

Het kabinet hecht veel waarde aan de participatiesamenleving. Naar het oordeel van velen kan de maatschappelijke stage voor jongeren hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Onderschrijft de regering dit oordeel zo vragen de leden van voornoemde fractie.

De regering onderschrijft dat de maatschappelijke stage een bijdrage kan leveren aan de participatiesamenleving. De regering vindt het ook van belang te benadrukken dat de maatschappelijke stage niet wordt afgeschaft, het wordt een facultatief programmaonderdeel. Scholen die goede ervaringen hebben met de maatschappelijke stage, zullen het

opgebouwde netwerk benutten en de de stage continueren. Zo worden de positieve effecten van de maatschappelijke stage behouden. Een participatiesamenleving laat zich bovendien niet dicteren; het is veel waardevoller als leerlingen en scholen zoeken naar de invulling van maatschappelijke verantwoordelijkheid en burgerschapsvorming die het beste aansluit bij hun eigen situatie en opvattingen. Scholen die de maatschappelijke stage als waardevol onderdeel van het curriculum beschouwen, kunnen deze blijven aanbieden. De uren blijven meetellen als onderwijstijd. Scholen die zich op een andere manier willen profileren en een andere invulling willen geven aan hun burgerschapsopdracht zijn vrij dat te doen.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de regering het eens is met de stelling dat een maatschappelijke stage voor veel jongeren een van de weinige mogelijkheden is om zicht te krijgen op en ervaring op te doen in andere sociale milieus dan waarin zij opgroeien. De regering is van mening dat goed onderwijs een belangrijke rol speelt in de sociale ontwikkeling van jongeren, het gaat dan om de overdracht van waarden, normen en gedragingen. Weet hebben van verschillen tussen mensen; het respecteren van andermans idealen, geaardheid of cultuur; en kennis van de positie die je als burger in een democratie hebt. Het zijn cruciale elementen van de ontwikkeling van jonge burgers. Deze socialisatiefunctie is sinds 2006 wettelijk vastgelegd in de burgerschapsopdracht aan scholen. De maatschappelijke stage is een van de mogelijkheden voor scholen om invulling te geven aan hun burgerschapstaak en leerlingen ervaring op te laten doen in andere milieus. Deze mogelijkheid blijft ook bestaan, maar een school kan ook kiezen om op een andere manier invulling te geven aan haar burgerschapstaak. Zoals hiervoor al aangegeven, hecht de regering veel waarde aan de vrijheid van scholen om zelf te bepalen hoe zij invulling geven aan het onderwijs. Dat geldt ook voor de manier waarop zij aandacht besteden en inhoud geven aan burgerschap. De identiteit van de school en de burgerschapstaak zijn immers nauw met elkaar verbonden. Bovendien is het van belang dat de invulling aansluit bij de situatie waarin de leerlingen van de school leven. De maatschappelijke stage blijft voor scholen een mooi instrument om leerlingen een actieve bijdrage te laten leveren aan de samenleving en zo mede invulling te geven aan hun burgerschapstaak. Sommige scholen zullen ervoor kiezen de maatschappelijke stage niet meer aan te bieden en het burgerschapsonderwijs op een andere manier vorm te geven. Dit sluit aan bij het streven om ruimte te bieden aan scholen voor eigen keuzes bij de invulling van hun burgerschapstaak.

Is 75 miljoen euro in dit verband niet een investering die zichzelf meer dan terugverdient, zo vragen de leden van de PvdA-fractie.

De doelstelling van de maatschappelijke stage was kennismaken met en een actieve bijdrage leveren aan de maatschappij. Een kortetermijneffect hiervan is dat meer jongeren vrijwilligerswerk doen. De langetermijneffecten van de maatschappelijke stage zijn lastiger aan te geven. Er is geen economische effectmeting van de maatschappelijke stage uitgevoerd.

Bij de behandeling van dit wetsvoorstel heeft de regering benadrukt dat de maatschappelijke stage niet wordt afgeschaft, maar dat dit slechts geldt voor de wettelijke verplichting van de stage. Scholen blijven vrij om een maatschappelijke stage aan te bieden. Is dat wel reëel nu de financiering van de maatschappelijke stage vervalt, zo vragen de leden van voornoemde fractie. Hieronder wordt tevens ingegaan op een soortgelijke vraag van de leden van de fractie van de SP.

Naar inschatting van het Kenniscentrum Maatschappelijke Stage blijft een kwart van de scholen de maatschappelijke stage aanbieden. Het is derhalve reëel om te denken dat scholen de maatschappelijke stage

blijven aanbieden. Scholen krijgen ook voldoende tijd om de organisatie van de facultatieve maatschappelijke stage in te richten. In de overgangsperiode van schooljaar 2014/2015 ontvangen de scholen financiering voor de maatschappelijke stage, terwijl deze dan niet langer wettelijk is verplicht. Dit stelt scholen in staat te anticiperen op de toekomstige situatie. Of scholen de financiële ruimte hebben om de maatschappelijke stage aan te bieden, is een inschatting die besturen zelf moeten maken. In de eerste plaats ontvangen scholen hun bekostiging om de wettelijk voorgeschreven hoeveelheid onderwijstijd aan te kunnen bieden. De maatschappelijke stage kan meetellen als onderwijstijd. Daarnaast gaat er de komende jaren meer geld naar het voortgezet onderwijs als gevolg van de intensiveringen die voortvloeien uit het Regeerakkoord, het Nationaal Onderwijsakkoord en de begrotingsafspraken. Aan een deel van deze financiële middelen zijn prestatieafspraken verbonden. Een ander deel gaat rechtstreeks in de lumpsumbekostiging. Het is aan de schoolbesturen om ervoor te zorgen dat met behulp van deze middelen de gestelde doelen worden bereikt en goede onderwijskwaliteit wordt verzekerd. De uitwerking daarvan zal voor elke school, afhankelijk van de situatie, verschillen. Daarbij kunnen de besturen zelf bepalen of, en zo ja in welke mate, de maatschappelijke stage voor hen hierin een plaats krijgt en welke middelen zij hiervoor ter beschikking stellen.

De leden van de CDA-fractie herinneren zich de invoering van de wettelijke verplichting tot maatschappelijke stage in het voortgezet onderwijs. Nu, slechts ongeveer drie jaar later, stelt de regering voor de wettelijke verplichting af te schaffen. Deze leden vragen de regering te motiveren, op basis van opgedane ervaringen, wat rechtvaardigt dat deze wettelijke verplichting in zo korte tijd weer van tafel gaat. Hieronder wordt tevens ingegaan op soortgelijke vragen hierna van de leden van fractie van de SP, GroenLinks en de ChristenUnie.

Zoals eerder aangegeven bij de beantwoording van soortgelijke vragen van de leden van de PvdA-fractie, wil deze regering scholen meer ruimte bieden om eigen keuzes te maken omtrent de invulling van het onderwijsprogramma. De regering erkent dat de wettelijke verplichting betrekkelijk kort na invoering komt te vervallen, maar benadrukt dat de mogelijkheid blijft bestaan voor scholen om maatschappelijke stage voort te zetten. Het facultatief maken van de maatschappelijke stage doet niets af aan de essentie van de stage, namelijk kennismaking met de maatschappij. Dit is echter maar één van de manieren waarop scholen invulling kunnen geven aan hun burgerschapstaak. Een school kan er bijvoorbeeld ook voor kiezen om debatten te organiseren of met de leerlingen een bezoek te brengen aan maatschappelijke, culturele en politieke instellingen, zoals ProDemos, huis van democratie en rechtsstaat. De regering is van mening dat scholen vrij moeten zijn in deze invulling.

De leden van de CDA-fractie vragen de regering om te motiveren waarom juist in het huidige tijdsgewricht, waarin diverse wetgeving gestoeld is op hulp van en aan anderen in plaats van alles van de overheid te verwachten, een instrument dat dat kan bevorderen, namelijk de maatschappelijke stage, het verplichtend karakter verliest. Het huidige tijdsgewricht is ook een van verantwoordelijkheid krijgen en nemen.

Scholen hebben de verantwoordelijkheid invulling te geven aan hun wettelijke burgerschapstaak. Scholen en leraren hebben hierin een belangrijke rol. In de eerste plaats in het overbrengen van kennis over de democratische rechtsstaat. In de tweede plaats in het leveren van een bijdrage in het stimuleren van het gedrag dat daarbij past. Deze rol is de essentie van de burgerschapsopdracht. Het belang van deze vormende taak wordt door de regering niet ter discussie gesteld. Het past echter ook bij dit tijdsgewricht en de eigen verantwoordelijkheid van scholen dat de

overheid niet altijd voorschrijft welk instrument scholen hiervoor dienen in te zetten.

De leden van voornoemde fractie constateren dat dit voornemen tot het ongedaan maken van de wettelijk verplichte maatschappelijke stage deel uitmaakt van het huidige regeerakkoord. De daarin beoogde opbrengst/bezuiniging bedraagt 75 miljoen euro. In het herfstakkoord is echter extra geld beschikbaar gesteld voor onderwijs. Heeft de regering overwogen dat de wettelijk verplichte maatschappelijke stage daarmee zou kunnen worden behouden zo vragen deze leden. Bij de beantwoording van deze vraag wordt tevens ingegaan op een soortgelijke vraag hierna van de leden van de fractie van de SP.

Via de begrotingsafspraken is er extra geld beschikbaar gekomen voor onderwijs. Er is niet overwogen of hiermee de wettelijk verplichte maatschappelijke stage zou kunnen worden behouden. Er is voor gekozen de beschikbare middelen deels gericht in te zetten voor prioriteiten als professionalisering en passend onderwijs en deels toe te voegen aan de lumpsumbekostiging van scholen. De lumpsumbekostiging brengt met zich mee dat het aan de school zelf is hoe zij de middelen aanwendt om goed onderwijs te verzorgen. Zij kan er ook voor kiezen de maatschappelijke stage te (blijven) financieren.

De leden van de fractie van de SP zijn teleurgesteld over het besluit de maatschappelijke stage af te schaffen. Heeft de regering nagedacht over de positieve kanten van de maatschappelijke stage, die de leden van voornoemde fractie omschrijven, zo vragen deze leden. Zo ja, waarom is zij dan van oordeel dat het afschaffen hiervan toch beter is.

De regering kent de positieve kanten van de maatschappelijke stage. Dat is ook de reden waarom alleen de wettelijke verplichting wordt afgeschaft en niet de maatschappelijke stage zelf. Scholen die dat willen, kunnen de maatschappelijke stage blijven aanbieden. En zoals eerder is betoogd bij de beantwoording van soortgelijke vragen van de leden van de PvdA-fractie en de leden van de fractie van het CDA, is het afschaffen van de wettelijk verplichte maatschappelijke stage in die zin beter, omdat het scholen de ruimte biedt zelf te kiezen of ze de maatschappelijke stage aanbieden of niet. Scholen waar het goed loopt, zullen eerder geneigd zijn de maatschappelijke stage onderdeel van het onderwijsprogramma te laten blijven. Andere scholen kiezen ervoor hun wettelijke burger-schapstaak op een andere manier in te vullen.

Op de vraag van de leden van de fractie van de SP op welke wijze de regering uitvoering geeft aan de facultatieve maatschappelijke stage indien de (financiële) ondersteuning hiervoor wegvalt, wordt hiervoor ingegaan bij de beantwoording van een soortgelijke vragen van de leden van de fractie van de PvdA en de leden van de fractie van de CDA.

Op de vraag van de leden van de fractie van de SP of de regering een beeld heeft van hoeveel scholen dit dan nog daadwerkelijk zullen gaan doen is hiervoor ingegaan bij de beantwoording van een soortgelijke vraag van de leden van de fractie van de PvdA.

Op de vraag van de leden van de fractie van de SP over hoe de regering het afschaffen van de maatschappelijke stage ziet in het kader van consistent regeringsbeleid wordt hiervoor ingegaan bij de beantwoording van een soortgelijke vraag van de leden van de fractie van het CDA.

Kan de regering aangeven hoeveel geld reeds is geïnvesteerd in de maatschappelijke stage en dus vernietigd wordt zo vragen de leden van de fractie van de SP. Bij de beantwoording van deze vraag wordt tevens

ingegaan op de beantwoording van soortgelijke vragen hierna van de leden van de fractie van GroenLinks.

Er is – als we de bekostiging van de maatschappelijke stage van volgend schooljaar meetellen – in totaal € 468 miljoen geïnvesteerd in de maatschappelijke stage over een periode van acht jaar. Hiervan is € 348 miljoen naar de scholen gegaan en € 120 miljoen naar de gemeenten. De middelen zijn ingezet door scholen en gemeenten om een infrastructuur en een netwerk rondom de maatschappelijke stage op te bouwen. Honderdduizenden leerlingen hebben maatschappelijke stages gelopen. Dit alles gaat niet verloren doordat de wettelijke verplichte maatschappelijke stage wordt vervangen door een facultatief programma-onderdeel. De maatschappelijke stage staat op de rails voor de scholen die ermee door willen gaan. Overigens is de regering van mening dat geld dat geïnvesteerd wordt in onderwijs en vrijwilligerswerk nooit als verloren kan worden beschouwd.

Op de vragen van de leden van de fractie van GroenLinks in het kader van zwalkend beleid rond de maatschappelijke stage wordt hiervoor ingegaan bij de beantwoording van een soortgelijke vraag door de leden van de fractie van het CDA.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen of de regering het eens is met deze leden dat het facultatief maken van de maatschappelijke stage, een paar jaar na de invoering ervan, haaks staat op aanbevelingen van onder meer de commissie Dijsselbloem om consistent en adequaat onderbouwd beleid te voeren en terughoudend te zijn met zoveel wisselingen.

De commissie Dijsselbloem adviseerde onder meer dat de overheid niet diende te treden in de didactiek en de door de school te hanteren instrumenten. Kortom, de overheid gaat over het «wat», niet over het «hoe». Door de maatschappelijke stage niet langer verplicht voor te schrijven, handelt de regering naar haar oordeel in de geest van de commissie Dijsselbloem.

Op de beantwoording van de vragen van de leden van de fractie van GroenLinks over de kosten voor het optuigen van de maatschappelijke stage en over welk deel van deze kosten eventueel weggegooid geld zijn geweest is hiervoor ingegaan bij de beantwoording van een soortgelijke vraag van de leden van de fractie van de SP.

Wat doet de regering eraan om te voorkomen dat dergelijk inconsistent beleid nog vaker voorkomt, zo vragen de leden van de fractie van GroenLinks.

De regering bestrijdt de bewering dat het hier gaat om inconsistent beleid. De regering schaft de maatschappelijke stage niet af, maar zet een verplichting voor scholen om in een mogelijkheid. Naast de leden van uw fractie, stellen de leden van de fracties van het CDA, SP en de ChristenUnie tevens vragen in het kader van inconsistent overheidsbeleid. Bij de beantwoording van deze vragen is hier uitgebreider op ingegaan.

Deze leden vragen tevens een toelichting van de regering op het verzoek van onder meer de Besturenraad om de verplichting niet af te schaffen, zelfs niet als de bekostiging wel zou wegvallen.

Zoals eerder aangegeven bij de beantwoording van soortgelijke vragen van de leden van de fracties van de PvdA, CDA, GroenLinks, SP en de ChristenUnie is de keuze om de maatschappelijke stage facultatief te maken niet ingegeven door de wens om te bezuinigen. Door de wettelijke verplichte maatschappelijke stage te vervangen door een facultatief programma-onderdeel krijgen scholen meer ruimte in het onderwijsprogramma.

Wat zegt dit over het belang dat het veld hecht aan de verplichte maatschappelijke stage zo vragen de leden van de fractie van GroenLinks. Er zijn veel scholen en organisaties die hechten aan de maatschappelijke stage. De regering is er van overtuigd dat het niet zozeer de verplichting is waar men aan is gehecht, maar de inzet van de jongeren. Dit belang vervalt niet met het vervallen van de wettelijke verplichting. Juist bij de scholen waar de maatschappelijke stage goed werkt, er een goede samenwerking tussen scholen en stagebieders is en het enthousiasme van de leerlingen groot is, zal deze voort blijven bestaan, ook zonder wettelijke verplichting.

Op de vragen van de leden van de fractie van de ChristenUnie over het facultatief maken van de maatschappelijke stage vrij snel na haar invoering wordt hiervoor ingegaan bij de beantwoording van een soortgelijke vraag van de leden van de CDA-fractie.

De maatschappelijke stage is destijds mede ingevoerd vanuit de gedachte dat het belangrijk is om jongeren tot maatschappelijke betrokkenheid te stimuleren en om verbanden te leggen tussen het onderwijs en maatschappelijke organisaties. Wat is volgens deze regering de meerwaarde van een maatschappelijke stage zo vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie.

De meerwaarde van de maatschappelijke stage wordt bepaald door de invulling ervan. De regering heeft er destijds voor gekozen de invulling van de maatschappelijke stage aan de school en de leerling te laten. De meerwaarde van de maatschappelijke stage zal van leerling tot leerling verschillen, maar de regering is ervan overtuigd dat de maatschappelijke stage veel positieve ervaringen heeft opgeleverd.

De leden van voornoemde fractie vragen wat de regering ervan vindt dat zeer veel maatschappelijke organisaties (waaronder kerken, belangenorganisaties, zorginstellingen, goede doelen, natuurbeheerverenigingen en onderwijsinstellingen), hebben aangedrongen op behoud van de verplichte maatschappelijke stage.

Het is zeer te begrijpen dat deze maatschappelijke organisaties hechten aan de maatschappelijke stage. Daar waar een goede samenwerking bestaat tussen scholen en maatschappelijke organisaties en het enthousiasme voor de stage groot is, zal deze naar verwachting blijven voortbestaan. Er is met alle stimulans vanuit Rijk en gemeenten en inzet vanuit de scholen en maatschappelijke organisaties een mooie infrastructuur gecreëerd, die ook in de toekomst kan worden benut. Daar is geen wettelijke verplichting voor nodig.

De regering geeft in de memorie van toelichting voor het afschaffen van het vak Algemene natuurwetenschappen een aantal onderwijsinhoudelijke argumenten. Het valt de aan het woord zijnde leden op dat voor het afschaffen van de verplichte maatschappelijke stage geen onderwijsinhoudelijke argumentatie wordt aangedragen. Waarom is de regering tot de conclusie gekomen dat de maatschappelijke stage niet als verplicht onderdeel in het onderwijsprogramma thuishoort zo vragen deze leden. De maatschappelijke stage is nog niet zo lang onderdeel van het onderwijsprogramma.

Deze regering is van mening dat de overheid scholen niet zou moeten *verplichten* een maatschappelijke stage aan te bieden. De regering wil meer ruimte voor scholen om hun eigen keuzes te maken ten aanzien van de onderwijsinhoud en de pedagogisch-didactische vormgeving daarvan (dat kan bijvoorbeeld in de vorm van een maatschappelijke stage, maar ook op andere manieren), en heeft er daarom voor gekozen de wettelijk verplichte maatschappelijke stage te vervangen door een facultatief programmaonderdeel. Ook met de beoogde modernisering van de

wettelijke kaders voor onderwijstijd in het voortgezet onderwijs wil de regering scholen meer ruimte bieden voor eigen afwegingen ten aanzien van de inhoud en vormgeving van het onderwijsprogramma.

Op de vragen van de leden van de fractie van de ChristenUnie over de evaluatie van de maatschappelijke stage is hiervoor ingegaan bij soortgelijke vragen van de leden van de PvdA-fractie.

De regering geeft aan dat scholen met dit wetsvoorstel meer ruimte krijgen om eigen keuzes te maken bij het inrichten van het onderwijsprogramma. De middelen om het opzetten van een dergelijke stage te bekostigen verdwijnen echter. Hoe valt dit te rijmen met de door de regering bepleite keuzevrijheid zo vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie.

Zoals eerder aangegeven bij de beantwoording van een soortgelijke vraag van de leden van de fractie van de SP gaan we feitelijk terug naar de situatie van vóór invoering van de wettelijk verplichte maatschappelijke stage. De bekostiging die was verbonden aan de wettelijke verplichting komt te vervallen, nu ook de wettelijke verplichting vervalt. Een verschil met de situatie van vóór de invoering van de wettelijk verplichte maatschappelijke stage is dat er nu een goede infrastructuur is, waardoor scholen relatief gemakkelijk stages kunnen organiseren voor hun leerlingen. Een tweede verschil is dat vanaf schooljaar 2014/2015 het aantal uren dat aan een maatschappelijke stage wordt besteed, voor het meetellen als onderwijstijd niet meer gemaximeerd is (tot en met dit schooljaar is dit aantal uren nog gemaximeerd op in totaal dertig uur). In overleg met de medezeggenschapsraad kan worden bepaald of en zo ja voor hoeveel uren maatschappelijke stages meetellen als onderwijstijd.

De regering geeft in de stukken aan dat ze verwacht dat de facultatieve maatschappelijke stage ook zonder extra middelen te realiseren is, «zeker nu het staande praktijk is en er geen sprake meer is van opstartkosten». Tegelijkertijd geeft de regering aan dat ze verwacht dat de kosten van de facultatieve maatschappelijke stage «in wezen hetzelfde» blijven als de kosten van de verplichte maatschappelijke stage. Dat roept vragen op bij de aan het woord zijnde leden. Blijven de kosten van de facultatieve maatschappelijke stage nu hetzelfde of kan de maatschappelijke stage met minder budget worden gerealiseerd zo vragen de leden van voornoemde fractie.

Zoals aangegeven bij de beantwoording van de vorige vraag, gaan scholen terug naar de situatie van vóór invoering van de verplichte maatschappelijke stage. Zij moeten hetzelfde aantal uren onderwijstijd bieden met de reguliere bekostiging. De kosten voor de facultatieve maatschappelijke stage moeten binnen de reguliere bekostiging gedekt worden. De regering is wel van mening dat het mogelijk is de maatschappelijke stage met minder budget te realiseren, omdat het nu een staande praktijk is en er geen sprake meer is van opstartkosten. Met het loslaten van de verplichte dertig uur voor de maatschappelijke stage biedt dit, zoals betoogd bij soortgelijke vragen van de leden van de fracties van de PvdA en SP, scholen meer flexibiliteit en ruimte bij het organiseren van het onderwijsprogramma, en is het mogelijk om de maatschappelijke stage financieel voordeliger te organiseren.

En waar is die aanname op gebaseerd zo vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie.

De kosten voor de organisatie van de maatschappelijke stage zijn personeelskosten. Het kost onderwijspersoneel bijvoorbeeld tijd om te bemiddelen tussen leerlingen en stagebieders en een stageovereenkomst op te stellen. Nu scholen enkele jaren ervaring hebben met de organisatie van de stage, een netwerk hebben opgebouwd en bekend zijn met het

opstellen en invullen van een stageovereenkomst, is het schoolpersoneel hier logischerwijs minder tijd aan kwijt en zijn de kosten dus lager. Bovendien heeft een school ook de mogelijkheid minder of meer uren onderwijstijd in te vullen met de maatschappelijke stage. Voorheen moest een maatschappelijke stage ten minste dertig uur bedragen en telde deze voor dertig uur mee als onderwijstijd. In de beoogde situatie wordt dit losgelaten; de school mag de omvang van de maatschappelijke stage bepalen en alle uren tellen mee als onderwijstijd.

Als de kosten van de stage nagenoeg hetzelfde blijven, vragen de leden van voornoemde fractie, wat is dan de facultatieve mogelijkheid om een maatschappelijke stage te organiseren waard, zo vragen de leden van voornoemde fractie.

Zoals aangegeven bij de beantwoording van de vorige vraag, is er geen sprake van gelijkblijvende kosten.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de regering een voorbeeld kan geven van de keuzevrijheid die scholen in financieel opzicht hebben. Welke uitgaven die nu (lumpsum) worden gedaan door de school op ander gebied kunnen volgens de regering worden verschoven naar het organiseren van de facultatieve maatschappelijke stage, zo vragen deze leden. En aan welke voorbeelden kan worden gedacht?

Scholen maken tal van keuzen die hun bekostiging beïnvloeden. De samenstelling van het personeelsbestand, de wijze waarop zij invulling geven aan de vakinhoud, de totale invulling van de onderwijstijd. Het zal van school tot school verschillen of een maatschappelijke stage zowel inhoudelijk als financieel past binnen het onderwijsprogramma van de school en haar begroting.

De regering stelt dat scholen «die goede ervaringen hebben met de maatschappelijke stage deze zullen blijven aanbieden». Uit schattingen van de regering blijkt echter dat de helft van alle scholen op zoek moet naar «financieel haalbare mogelijkheden» om de maatschappelijke stage te blijven aanbieden en slechts een kwart de stage zonder meer zal blijven aanbieden. De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de regering garandeert dat er geen scholen zullen zijn die ondanks goede ervaringen om kostentechnische redenen af zullen zien van het aanbieden van de maatschappelijke stage.

De regering kan dit niet garanderen. Het is aan de school om keuzes te maken over de inrichting van het onderwijsprogramma en de besteding van de bekostiging. Zoals aangegeven zijn hiervoor verschillende mogelijkheden en wordt er meer flexibiliteit gecreëerd voor de invulling hiervan.

3. Latijnse taal en cultuur en Griekse taal en cultuur

De leden van de PVV-fractie vragen zich af waarom bij de introductie van het vak Griekse taal en cultuur niet is gekozen voor de toevoeging «antieke» of «klassieke» Griekse taal en cultuur.

Griekse taal en cultuur is op universiteiten de benaming voor de «klassieke» taal en cultuur; het moderne Grieks heet Nieuwgrieks. De toevoeging «klassieke» of «antieke» bij de benaming Griekse taal en cultuur zou dus eerder verwarring oproepen dan voor meer duidelijkheid zorgen.

Ten aanzien van de naamswijziging waardoor het vak klassieke culturele vorming moet worden geïntegreerd met de vakken Latijn en Grieks vragen de leden van de SP-fractie of het geen betere route zijn om eerst de discussie te voeren over de inhoud van het vak, zoals voorgesteld

wordt door het rapport «Het geheim van de blauwe broer», in plaats van nu de naamswijziging door te voeren.

De gewijzigde vakbenaming is de resultante van de discussie met onder andere leraren en hoogleraren over de inhoud van de klassieke talen. De inhoud van de vakken is niet gewijzigd, alleen de eindtermen van het vak klassieke culturele vorming zijn samengevoegd met de eindtermen van Latijn en Grieks. Dit is in lijn met de aanbevelingen die in «Het geheim van de blauwe broer» zijn voorgesteld. De commissie heeft intensief met leraren, hoogleraren en andere betrokkenen overlegd. Over doelstelling en inhoud van de klassieke talen bestaat overeenstemming. De klassieke taal en cultuur versterken elkaar en horen in die zin ook binnen één vak te worden behandeld.

De klassieke taal wordt bij deze wijzigingen weer samengevoegd met de klassieke cultuur, het centraal examen mét de proefvertaling is ongewijzigd.

4. Algemene natuurwetenschappen

Op dit moment werkt de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) aan een kennisbasis Science, zo constateren de leden van de SP-fractie. Is het dan niet voorbarig om nu al het vak Algemene natuurwetenschappen te schrappen uit de VWO-profielen, zo vragen deze leden. Zouden we niet beter eerst de resultaten van dit rapport kunnen afwachten, zo vragen deze leden.

De kennisbasis *science* is een concretisering van de kerndoelen, een hulpmiddel voor leraren en scholen om het onderwijs van de bètavakken te stimuleren en op een aantrekkelijke, aansprekende manier aan te bieden aan de leerlingen van de onderbouw. De kennisbasis *science* maakt inzichtelijk welke lesstof er aan bod moet en kan komen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs en geeft hier voorbeelden van in de vorm van lesmateriaal. De kennisbasis is aan het eind van dit schooljaar beschikbaar, voorbeelduitwerkingen voor de lespraktijk worden momenteel ontwikkeld en zullen zo spoedig mogelijk aan scholen ter beschikking worden gesteld. ANW is per 1 augustus 2015 geen verplicht vak meer in de bovenbouw. De afschaffing van ANW als verplicht vak is één jaar uitgesteld (van 1 augustus 2014 naar 1 augustus 2015). Op deze manier is er meer tijd om te waarborgen dat alle leerlingen in aanraking komen met de wetenschapsfilosofische vraagstukken.

Daarnaast zullen leerlingen met een alfapakket dit vak niet meer krijgen in de bovenbouw, zo merken de leden van de fractie van de SP op. Daarmee zullen deze leerlingen in de bovenbouw helemaal niet meer met algemene natuurwetenschappen in aanraking komen. Hoe denkt de regering over deze ontwikkeling zo vragen deze leden.

Alle leerlingen uit de onderbouw zullen in aanraking komen met de «grote vraagstukken» uit de algemene natuurwetenschappen. Deze worden eenduidig en helder geformuleerd in de kennisbasis science. Leerlingen die, na de onderbouw, de profielen natuur & techniek en natuur & gezondheid kiezen (meer dan de helft) krijgen te maken met de elementen uit ANW binnen de bètavakken natuurkunde, biologie en scheikunde. Deze elementen zijn bij de vernieuwing van de bètavakken in het schooljaar 2013/2014 al opgenomen in de eindtermen van betreffende vakken. De leerlingen die kiezen voor economie & maatschappij en cultuur & maatschappij zullen te maken krijgen met wetenschapsoriëntatie binnen de vakken van hun profiel (economie, aardrijkskunde, geschiedenis). Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) maakt voor deze profielen handreikingen om de wetenschapsoriëntatie een stevige plek in het curriculum te geven.

De regering is van mening dat alle leerlingen in aanraking moeten komen met wetenschapsfilosofie en de «grote verhalen», zoals hieronder geformuleerd:

1. **Wetenschapsfilosofische vragen:**
 - a. Wat weten we van de wereld?
 - b. Hoe weten we dat (zeker)?
 - c. Wat kunnen we ermee?
 - d. Wat mogen we met wat we kunnen? (ethiek)
2. **De «grote verhalen» van de wetenschap die iedereen moet kennen:**
 - a. evolutie;
 - b. ecologie;
 - c. zonnestelsel en heelal;
 - d. materie en het beïnvloeden ervan.

Dit is met de kennisbasis *science* gewaarborgd. De leerlingen van de bovenbouw gaan door met de zoektocht naar de antwoorden op deze vragen binnen het profiel en de vakken die zij gekozen hebben. In de bovenbouw zal ANW niet langer als apart onderdeel worden aangeboden.

5. Overig

De leden van de fractie van de SP maken nog een laatste punt. Deze wet is een samenraapsel van drie verschillende punten. Dat verdient volgens deze leden geen schoonheidsprijs en doet ook geen recht aan de verschillende onderwerpen. Dergelijke wijzigingen in het onderwijs verdienen naar de mening van de leden van de SP-fractie meer aandacht. De leden van de fractie van GroenLinks sluiten zich bij het laatste punt van de SP-fractie aan.

In de brief van 5 juli 2013 (Kamerstukken II 2012/13, 31 289, nr. 159) aan de Tweede Kamer is aangekondigd het wetsvoorstel bovenbouw havo/vwo niet verder in procedure te brengen. Dit vanwege de conclusie dat het afschaffen van het verplichte vak culturele kunstzinnige vorming onvoldoende bijdraagt aan het bieden van ruimte aan scholen om de prestaties op de kernvakken te verbeteren. Onderdeel van dit wetsvoorstel waren tevens het afschaffen van het verplichte eindexamenvak algemene natuurwetenschappen voor het vwo en het invoeren van de vakbenaming Latijnse taal en cultuur en Griekse taal en cultuur. In voornoemde brief is aangekondigd dat de vrije ruimte van scholen o.a. vergroot gaat worden door het afschaffen van het verplichte eindexamenvak algemene natuurwetenschappen op het vwo. Deze maatregel en het invoeren van de nieuwe vakbenaming Latijnse en Griekse taal en cultuur hadden een beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 augustus 2014. Het afschaffen van de verplichte maatschappelijke stage, welke maatregel voortvloeit uit het Regeerakkoord, heeft tevens de beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 augustus 2014. De drie onderwerpen hebben allemaal betrekking op de onderwijsinhoud van het voortgezet onderwijs, er is dus sprake van een duidelijke gemeenschappelijke deler. Vanuit dit gezichtspunt ligt samenvoeging naar mijn oordeel in de rede. Nu bovendien de inwerkingtredingsdatum voor alle onderdelen gelijk is, is samenvoeging in één wetsvoorstel een goed alternatief voor drie bijna gelijktijdig door de hele wetgevingsprocedure te leiden kleine wetsvoorstellen.

De aandacht voor de verschillende onderwerpen is tot uitdrukking gekomen in de motivering in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel waarmee is beoogd recht te doen aan de verschillende onderwerpen.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. Dekker